

KORGUN GWÆET
JUGU JUGU

KORGUN GWËËT JUGU JUGU

« Différentes histoires de la vie »

(un livre de lecture en langue Nawdm)

Auteurs : participants à l'Atelier de Rédaction
(le 22-24 août 2001, Lomé)

Éditeur : Équipe Nawdm

Nawdm Neerm n m Nɔngan Kɛna Kpaturu
Association pour la Sauvegarde et le Développement
du Nawdm (A.S.D.N.) B.P. 3 Niamtougou

2ème trimestre 2002

BAN TOMR-MA N NYINGU

Goor diir, t` da kada haaga yem t` buu ka kpa
diila tiit. T` hii fɔghiiwu n daawhii bà jibna t` fiɛn.
Fɔgwii lafi kuum. T` sannii ka tuugaa-ba na t` nyaan na
teba nii. Hid mà maarwu n fià fɔgn. Bá kpena n bà
buga ká da kpiir kee jiiga.

Taa maara nn nyan welee lee, n vii-ma kpidlaa
na mà san raagu kaa na mà biir fià nyakwɛɛl na welee
nii In ba haaga. Raagu kaa kpa ba nyɔfi, nyingu t
nyin, kand kpaɛfi, tɔrs kpaɛfi, hii kpaɛfi na fiá hefiɔg-ma,
l` ba na mà ta ba fobɛfiɔgu.

Má kpaɛfi mà bee mà biir na mà kpaɛfi mà san.
Má saa n loom huru n ka ked mà fuut buda n hurfiuu,
blaɛb kaa na rabermgu kuugu ba hurfiuun l` ba na mà
keda kuu kaa. Man ked lee, mà kwɛɛwr to. L` kpaɛfi
na ɲmɛnga mɔɔ, má for n tifiɔ. L' kpaɛfi na bii dam rii
kan, l' ka boo mà mɔɔ, gwɛntaɛfi, mà fiɛna dakowr ka
ked.

Man san n ka nyufiɛa raagu lee, mà
kwɛɛwtaagee gwɛda n kwɛɛn, ka v` loɔ v` nuɛu n dee
mà hɔbn, v` miim na laa bà nyatɔg naamtgu. Man san n
taai raagu man lee, n jɛfiɛnt n ka diila In ba na mà fie
lee mà mɛwdɔg-ku, blaɛb kaa na bà kugl nidba
raaguun. Má fiɛm diila na l` ba na mà muur mà niini
mà nawdr mà mɛwdɔg-ku. Má wen muur mà niini n ka
kedii, l` ka fiɛna-ma wo jaku kuugu yaɛra kú noogu ka
kedaa ka jibaa kan. Má fiɛm kpiɛfi n muud mà niini n
baɛfi kili.

Kpai má nn sol n san n taai rii bii t rogd-ma má luurm mà nonga fiɛn, bii t ta rod mà tuku, má ka vida l' dud mà kaa ree, lee, má kagd danoogu ka mi na laa kpiirma torga mug-ma le. Má wen fetg kan n ka sol mà rarm kpaɲ mà ni. Man san n ka fela raagu lee, má hii bà ta toolgna kuŋmɛɛga n haagan, l' bewl n mà kwɛɛwtaagee n ka ba kan na bint n fiaweem riir. Má solm má kwɛɛwr jugun t tal n ka boo bà dig daforkparmgu bogm jugu kù ni t ka bugda. Má wen taa mà yandaa, n kpat kankaa n ree mà vofoom hom saɲ n jib haaga.

Mà wen jib há yum-ma, fià kwɛɛwr t tood. Há gbaam na má n wen t daanii. Mà leed-wu na mà daan mayen. Há moom ŋmɛɛga n bofoɔ na mà ba n julamɛɛgu. Raagu ba na rabɛɲgun. Diidt n nidkuudba ba kù ni. « Ln kpaɲ n ba na v' daan vyen. » Mà wen bed-wu nan man daan tii lee, há fid há bagtuku t' loom huru n ka ŋmetgna haaga mà jal jalufi, blaɲb kaa na fobɛɲgu la ba mà ni.

KOUGUILIMA Koumadougouna

SAH NA MA VIDG KUKU NA MA DAAN LOMA

Bind diirn man da bee kà ked Lisee lee, l' ka ba na mà daan Loma mà hewl sukr fiɛb. Ban da hofir hida kɔlɛɛji disagfelkaɲgunii, l' ka ba na mà been lee, bà saɲm-t huru. Gwentafɲ lee, má ka toɲr huru wo fiu

ka difaa weem na má daan Loma má bafidg sukr. Welee diilfee fena n da n daan-ma na má san má nya maara man « Hofee » na má san na mà torg-wu ηmεεgt ka sug na gaama taan na má san Loma. Mà da san nan ree nnii. Gwentaf lee, safi na t` san hateekwεεn kpam, nyaagb biib t ka ba mà ni kpaalaa, mà yuuma gaamr wo gaamr yumii hiifi hi ba lamεεgu l` kpañ jafi. Liilawen, safi na t himtg dugun, mà kwεεwr t ka to ka ka, blañb kaa na mà diila da ta kpañ kpamb jugun.

Goor In da ba na mà vidg Hofee ka kena Loma goorii, mà nyaagb t ηmεεtgn ma ni. Mà tuurmba kodgu t daan na bà biir-ma na mà san hom. V` da nyaan nidba goorii, l` da boo figm. Kaalaja momga ta kpañ na nida getg. Gwentaf lee, loor d` da ba d` daan d` log-ma dii, t kpat ka ka ka, In da n giim-ma lee, má fem kwεεwweerga, mà niini t moom siiii bag bag. Welee, mà da n mid loorii kena muunun. Jowda t ligd-ma kuku n ka boñoo na loor n kofln.

Loorii da ba kwεεlm l` kpañ jafi. Dn da logr-ma lee, jowdwii moma nn da mi welee na fià kpat kaa, fià ka sol l` kpa ba heee. Mà da fuma n jafi fiàm fuura mà tobñan, lee, mà yu tiini filwa fil fil. L` saa nidba tn da yagdra n ba fiεn bee da boo bà soln.

T` da san n ka taa Loma nyingu nyinaa, gwentaf lee, kpañ v` ta miig mεfi na l` haawn, l` bafir na boglam moora korgun gaamgee bif. Loor nn da keedg na d` san d` hoflg-ma ree da ba korgu nyamrn. Safi na t` taai Loma, wiinga da kpañ, loora sol wo nyarbit,

kpubrtt n kekei l` getra loora huuga wo kuum ta kpañ. Duunhii da boo sika ka nyinwa nyin nyin, dabira t vidg n faaga wo duura. Kõrgu mengu bà ba nyaagbm wo kasant bee. Bá gbu saama bina kõrgun l` kpañ ba heee, dihõmt hent ruñda.

T` da taai nan loora banju na bá hoflg-ma, wo man kpañ mi Loma lee, l` ka ba na hii san n man taa. Má yum kpubrtt tiiba beraa bà hofl-ba na « Jemejan ». Hà daan n san-ma n mà kan ked ree. T` taa haagaa, taa reba t san hel n faadm-wu liğbiir, n soñd mà ruugu n bañd kasant jub.

Loma dugun ba hom l` kpañ jañ.

SIMLAWO Kpatekana Richard

DOGIIGA

Biiba da bagl na bà hayii mà tuurfii loor na bà san t` kõrgu goor diir. Loor jowda nn daanii, t` bagm loor kpaam liğbiir t` ba nyaan. T` liim n liim t` ba nyaan liğbiir na t` keem goorii. Mà san mà tuurfii man n soñd ruuni kwifir goorii nyingu safi le, t` kood kpaam n lo loorn.

Tn vidg na t` nyaban, yelmaa, kpubrtgu t gbud fõghii t nõmbiin. T` fiõgd fõgwii n san-wu n dõgdaa n õmetgn. Beñguu nn jõõõ t` nõngan t` ka ba fiom l` kõtõd lee, t` kwẽewa t` bañd n ka to. T` kulii haaga, loor t nyab, t` kad jañ, l` mõõ jañ, t` vid na loor nyabm.

Lɔɔr jawda t ka nyata d` kpaɔ nyata. Lɔɔr t logm gaama safi le, n nyat t` nyaba. Gaamgee, t` ka gbaama tyen na bii kpaɔ b` san hom t` hurfuu jugun.

Tn jibii goorii n doot lee, t` ba bee n gor nyingu. T` ka gbaama tyen na ɔ ben nnii In ba na kpubrtugu gbudg fɔghii, lee, t` daan haaga na lɔɔr nyab d` kpaɔ nyabaa ? Tonu t ragd t` ka hod na baa ba gbudg-t muh bɔ biir-t na bɔ taai hom. Ban hof-t fiateekwɛɛn n ka bɔfɔɔt na lɔɔr da kofl nyingu ban da kedaa lee, ka ban taai bɔ kan n ked na bɔ log nidba ree.

Lɔɔr maantra nn daan n filuu-d lee, n yum na lɔɔrii, d` rii ba kofl. Welee nnii lɔɔr tia t` bɔfɔɔ-wu na fiɔ saa fiɔ ŋmitgn, na fiɔ daa san n hurfuu. Ka bo na fiɔ kpenii, fiɔ hom na huru fian tagd fiuu jugun na kudulgɔa kofln, l' ba na In guurm-t wo tana fiatafi na fiɔ vɔfidg kan. Tonu nn niir kod lee, nyaalm t hu kol. Nyaalm nn hu kol lee, n daan n tu kudulgɔa.

Tii kaa nnii kpalmba nn da bɔfɔɔ weem daa na, ka v` bo na v` san huru welee, n ká yu want tiit kpaɔ ked hom, l' ka ba na v` saa v` daa san huru yoo !

YAGUISSAGOU Bahensa

GOKAAT BɔHɔɔB KPAH HɔM

Kwɛɛlfii da ba kɔrgu kuugun, ka ba kwɛɛlm, ka ta haf bɛɛrba l' kpaɔ jaf'. Welee kwɛɛlwii waa, fiɔ kpaɔ bag na fiɔ ked kpam. Tonu nn ba kù bafidg niib lee fiɔ vid n jib lɔɔr n san mootn.

Ĥan ba h a taai k rgu h a kan ked kuu nii, h a bafn n ka hogla korgun tiiba na wii nnii d gtera na h a ba loma ka hena  m berb biib. Ka b h   volba na wii nnii h  mdaf era.

Ka h a bag na h a nyab ka ked moot nnii h a k em h a turmba dimh mt n san n ka yofr ka lagaa na b  miim na gobiint na h a hena  m  b Loma. Ĥan ba h a kad kidii hiref laa hitahi lee h a hogl na h a k nje difn na h a ba h a  metg Loma. Korguun tiiba t bagm diitii m mentii n safm-wu.

Volba safna-wu jowa, biiba malha, biiba rona, volba t ta safm-wu k rii n kpaani. Ban ba b  si-wu diitii l' dif lee h a kolm t m mentii n jib l or n  met h a kan da red ree. Ĥan ba h a taan lee, h a ka ju ka nyaaga, ka ta laf biiba b  kpa  n diit na b  jum bee na Kuny gu tiiban. Goor diir daawhii t ren k rgu kw elwii kan ked ree n kpen.

Sangband t h em daawwii t tan n kw elwii dabanun n gbaam-wu na : kw ela !   da ba biir-t t gdaa na ba Lomaa! na v' k nje difn ! ta bag ben t' korguni ? dabanuun waa, nidba k dgu da ba kan. Jiwifi t kuum kw elwii, h a ka kpa  mi h an ba h a leedg tii. Ĥa h em heelaa n rorm haariin. Dawii t l gm gw et h an kena n ka hogla tii m mentii n b h  . Nidba k dgu t miig na kw elwii ba na gokaat tiin, na h a kpa  bag na h a koom kpamb.

Dawwii t  met ka kulaa k rgu h an ba kuun n san b h   na welee nnii h an nyan kw el h a kena n ka

bɔhɔɔ na wii-nnii dɔgɛra, hɔmdafɛɛr wii h̃a gilma ka kpaɔ h̃ɛna bii felah̃'.

Wo jiw̃hi nn da kuu kwɛɛlwii lee, h̃a dan jib lɔɔr n ta n̄mɛt kɔrguun. Kɔrguun tiiba t ka ba sofidg-wu. B̃a suum-wu, n voom-wu. H̃a n̄mɛtgn h̃a kan red ree. Goorii n jana, kwɛɛlwii t bɔhɔɔ na : « m̃a nan ta kpaɔ hogla nidba. » H̃a lɔgm fɔga n baf̃i kpamb n ka ko ka ju.

SANI Banacéma

H̃IGM NN DA KUR BUGA

Goor diir, buga kiiga t san sukr ka noogrm n saa ka reba haaga. L̃ da ba kpamtn. Kee da diila na k̃a keda k̃a kpen k̃a mid k̃a reba ba haaga. Muunu huuga ban dan n waf̃id lee, kɔm n nyunyuudu t kuu-ka kpalaa, k̃a raawt ba wergu, k̃a lakwɛɛn t kpar̃n̄ fiiu. K̃a ka balma heee na k̃a vɔfidg k̃a taa haaga.

Kan taai haaga n midm k̃a reba t hɔn̄ n garm disagt noon n saaba lee, k̃a kɔm n k̃a nyunyuudu t gwɛd-ka n kwɛɛn. K̃a tog k̃a fian̄kpow n gbaam kayen na: « ¿ Maa m̃a h̃e lan nnii ? » K̃a buun̄ n buun̄ n buun̄ n bɔhɔɔ na maa m̃a saa m̃a jam nyaalm riikan m̃a nyi m̃a yuun̄ kwɛgdi m̃a san kpam m̃a reba man. Kan jam nyaalhoolm n nyim l̃ tog lee, k̃a baf̃i kpam huru n ka h̃ɛnyaa ka kedaa.

Kan san n taam riikan k̃a nyaalnyiitii t riir lee, k̃a geedg k̃a nɔngan k̃a mid waabibifigu kuugu gita huru,

ká kpat n jefnt n ka hel-ku, fobεñgu t kuum-ka damb kpañ, ká diila hamtra, kà kwεεwr to kà defra wo fiawet nn kuu kɔrbugu kù ka defra lee. Ln da hɔk-ka jañ lee, kà ka giid tana bagt na kà lotg wakukuu ka kpaá yu bii, ká san n bad wuliherga tiibn na kà gbudg wakukuu. Kan ηmεtgn kú kan nn door ree lee, n mid kù nyab, ka ká fela kpamhuru kena.

Kan san taa kpam lee, ln mid ka reba t rɔtg n kan ka kulaa n hurjeenu, ká ta kpat n jefnt reekan, l' kuu-ka kpiimr kpaalaa. Ká gbaam kayen na: « ¿ M̀a miigaa na ba tɔtgii kpamvolbiin laa, bà kulan le ? ta govont nnii, mà jugu kpiira felañ. » Ká diil na kà tɔtgii kpamvolbiin, n ta bañ wağb ka kedaa. Kan san n mid bá kpañ kan lee, neerm t riir ká loogu. Lee, ¿ kà ba kà di bε ? Bii kpañ kpam. Kà filuu banyamb kwεεn n tugii banyana fianu n nyiidr n san koln n bow nyaanyiit n ηmet ka kulaa.

Kan san n taa haaga n mid burgu t di kà wadga bà nn to-ka kee lee, talmt n figm t kpalm-ka biii. Kà jib haaga n mid ka nya t for jit kan sɔkla tii, noom n tiira, n tirm hağb. Lee, kà noor t gbent reekan, kà kad hağbii jugun n laasɲ n fiir fiiri n hɔɲ figmii biñ.

Tii nnii ln ba na ka n` ba n buga, l` ba na n` rorm fiateekwεεn n yum na ka ká san sukr n kpen, kà di ben muunu nii, safi na n` loɔ kpamhuru.

Bii tiiba-n, kiigm-n n` bii fiεn hom na bii daa yatg-hi kpaalaa.

SABIBA Jonas G.

BII B' DA GETG YAKOوبا HÈN LAAD DIIR BII

Yakooba da ba na kpamb kpaada, raani kɔrbuga kiigan. Yaku goor diir, Yakooba da reda weem n san fiá kpam, n kpen weem na fià san yaku fià nyaan riikan daam wombuga na fià bow. Yakooba nn kpen lee, n huurm n get ka ked yaku. Hà da taa yakun l` kedaa waari hitafi wee. Han taa lee, n san n kad daam suku kwæen na fià bow fià daam fià get ka kulaa.

Han kad kan lee, buga kiiga t daan n bɔhɔɔ-wu na hii hofi-wu. Han fɛlg daam fian nn mad mii lee, n vid n san na fià nyaan. Yakooba nyana daaw fian hofim-wu wii. Daawwii t bɔhɔɔ-wu na fià san fiá kpam n mid fià torga t mug waaǵb, fiá daan bà san bà kuu-b bà kpen bà hefi bà di.

Daawwii nn bed Yakoobwu welee lee, fiá tag fià kaa bà san kpam. Ban taai lee, daawwii t werii Yakoobwu waaǵb b` ba torgan. Yakooba t ka ba log gaama na fià nyaan na waaǵbii kpiiran laa, b` neernan. Há sanii yelmaa na fià mug waaǵb na fià ree-b torgan, In mid waaǵbii ban kpi. Han taruu yelmaa, b` vid n nyafid-wu.

Daaw fian hofi-wu wii nn nyan na waaǵb nyafidg-wu lee, fià logm wu n kulii n haaga. Ban taai haaga lee, n mid Yakooba teebla t ta san yaku. Daawwii t tom na bà hofi-ba. Ban taan lee, n san n bagm tanhool n da n lo na d` nyi rafim safi, bà bee bà san-wu n dogdaa. Ln fier jafi jafi lee, bá ka giid loora

bagt na bà san n wun n dɔgdaa ka kpaá yu lee,
Sangband t tɔr bá yum diir d` kpañ fia. Bá lɔgm-d
welee n fiem wo bà san tana kwɛɛɛɛh, lɔɔr t kuum. Ta
ben nnii. L` da mira l` tɔl tana kwifir na bá taa dɔgdaa.

Bà saa n diil na bá bigd ka sofidra taa, mina baa
bà taŋ n lɔɔr diir hurun laa. Sangband t tɔr bá yum
lɔɔjeend n taai dɔgdaa. Ban taai lee, n mid
dɔgdberma bo na fià riir, bà jow-wu, fià ŋmit n san n
geed n ba wee safi Yakooba bea ka yuunja neerm.

Dɔgda nn kuu Yakoobwu fiinga l' tog lee, n
bɔhɔɔ na fià yuun julameɛgu. Ká In fié na fiá kpat kaa
jañaa, n` nidwii nn kpañ fià neer. Sangband dafra n`
jugu.

KOUGUILIMA D. Pascal

KEWLG V' TIA BAÑLB V' NEER TANT HËN L` HIIDG

Mà nyawu n mà sa bà ba na kunyɔŋtiiban. Bá
maadm-t fɔgba batañ n daba batañ, t' fiem baroond.
Má sa t fiem befii kidii kidii n fɛl n kuum. Mà nya t
jaarn fiayen ka doowu-t t` bern n fiem nidba. Mà maar
fɔghii t rood fiayen n ka kpaá buunja taa nya, blañb
kaa na fià bern n ka mi daawa. Mà maarwii ror nyingu
n dan kpen tunvɛtr. Ka taa nya gwɛɛla, fiá gbum-wu.

Mà nya t fiem gemm n hoñ-wu n ka safi-wu
bañlb, fiá kpaá bag na fià kewlg fiñ bɔhɔɔ tii ka
leeda-wu na, ¿ ta ben jana neerm nnii fiñ bɔhɔɔ-wu

tii ? Má nya t giim ká fɛna l mɛnguu ná hía fɔm n wun, hía kpaá tia felafɛ. Mà nya t saa n saa n bɔfɔɔ ná nida nn buud bii nnii, hía keda hía roodg hía fie fian ba hía bee bii.

Goor diir, mà maara t da n rorm wo fian daa ka fɛna lee nyingu n san n taŋ n kwɛɛlhɔmfɛii ka kpaá mii-wu. Kwɛɛlwii t bɔfɔɔ-wu ná daan bà san baa, hía tii, bá bafɛ huru, l' ba ná kwɛɛlwii ba ná nidkpiirn. Bá san n taa vɔkun. Kwɛɛlwii t werii-wu hahɔmr diir ná baa nnii, bà jib haariin, fii kpaɛ kan, duuni ba yɔfɛ, nidba gwɛɛla n duuni volfɛii. Há gbaam-wu ná: ¿ nidba bá gwɛɛla bee, gwɛɛla tee ? Há leed-wu ná, bà gwɛɛla bà duunin. Bà san n doot.

Toŋu t da n ka ragda, mà maara t vid ná hía kulaan, n mid fian door bilu jugun, hía ta kpaá yu kwɛɛlwii, hía ta kpaá bea ná hía mɔɔ, hía ta kpaá bea ná hía siil, hía fɛm gemm n balm n rorm bilfɛii huuga n bafɛ haaga huru n ka kpena toŋu t ragdg kpaalaa. Há taan haaga ka ba n fiayen ka ked ka gafɛ n gɛtgii yelmaa dugun.

Taa nya t jib yelmaa hía kaa n ka gbaama-wu ná ¿ hía manan tee ? hía noor ta kpaá huuda ná hía gwɛɛl. Taa nya t gbaam-wu gwɛɛt kɔd, hía kpaá gwɛɛla. Taa nya t solm kà hɔfɛ nidba, n hɔfɛ taadba bà daan n kɛfɛɛ n yum welee n bɔfɔɔ ná l' ba ná bà dig-wu moot bà hor-wu, bà dig vont hía nyim. Bá fɛm-wu welee.

Laabilmr, hía bafɛ n ka gwɛɛla jafɛ jafɛ, gwɛntafɛ, hía fiakpambilmga t kuum hía ka kad yenlaja. Nyingu

nn nyinaa, kwɛɛlwu n wun ba da red wii, há ka kena
 hà man hà kpaa bea na hà gor dugun. Daawii nn kena
 lee, wii yu/-wu, gwentafɛ, tii kpaa yuu-wu. Há ka bee
 welee, kidii hiihi há da n kuum l` bɔhɔɔ na daawwii
 kula n wun.

Tii kaa nnii ban bɔhɔɔ na v` kewlg v` tia noon
 gwɛɛt v` neer tant fɛn l` hiidg.

TIKPAGO Ahima Véronique

KUNFɔGHĪIWU N NYAKWɛɛLĪII

Kunfɔgwii da sohdg kunfɔgt liġbiir n daan Loma.
 Kpalma nnii fian da ba safɛ n sohd welee liġbiirii n
 daan na hà dafɛ naamtgu n tanj welee kwɛɛlwii n
 bɔhɔɔ-wu na hà bo na hà dafɛ naamtgu. Kwɛɛlwii t
 leed-wu na há miil bá kan geedma ree. Hid l` ba na
 bawdn. Wu n wun bà san faar bà kan geedma ree.
 Ban san lee, n san n mid na tort dihn. L` ka ba na
 há ŋmitg kà kulaa Kpalma.

Welee kwɛɛlwii t bɔhɔɔ-wu na hà ba hà kul hà
 kaa hà san hà miig baa. Kunfɔgwii t ka ba kir. Há tii
 na há kul há kaa. Bá san n jib loor na bà kul. Ban san
 n taa lee, n hofɛnt na bà bafɛ huru bà san kunfɔgaa. Bá
 bafɛ hurkeedga na bà kul kunfɔgwiaa. Ban bafɛ n kà
 ked n san n taai huru huuga lee, kwɛɛlwii t` sohd
 liġbiir hà do.

Teelba-n, má bo na má biir-n bii b da jooŋ fià jugun bii. Kwæɛlwii jugun.

Ĥan da sofidg ligbiir kunfɔgwii do lee, n lo kili n Loma kpamb biibn n ka sol ka sol. Ĥan sol lee, ka kpaa mi baa. Fat hɔda-wu n nɔngan. Welee fatii nnii na fian da sol lee, n san n loom torgan, l' ba na kpamb tiiwii da fɛda kpam dɔm.

Kpamb tiiwii t da n daan na fià luudg fià kpamb n da n taŋ n nida t' loo kpam feerb tagrn. Kpamb tia t bafid-wu torga ni n mug-wu n san n wun n huraa. Ree kan nnii ban gbaam-wu gwæet. Lee, fià bɔfɔɔ gobiint. Ree kan nnii ban hof kunfɔgwii fià daan n sofid fià ligbiir.

Tii kaa nnii tantntina jugun, l' ba na baawena fie na fià miig na ka v' fie homgu, v' sofidg fat homt.

ALLAKA Marie

MA LOORA BAWDBA NIĤIN

Matewea himtg sooku goor ĥatekwæen fur fur fur n manyii fiayen na fià san yaku. Sooku goorii nnii ban koola yaku kɔrguun. Matewea sid Kpafimsa t tɔr-wu yaku want tɔruĥ. Bá bii hireĥ t bɔfɔɔ hi nya na fià san hom yoo.

Kpafimsa wu n Matewea bà ba n kwægdm. Tii kaa nnii ban kpaa fiɛna waamt wo kpamb kpaadba bà da ba kɔrguun bee. Yaku huru jugun, Matewea t taŋ n fɔgba biiba bà ta ked yaku. Fɔgbee nn ked heelaa

heelaa lee, Mateewea t saa-ba n kaan n ka ked weem weem.

Mateewea nn taai vɔkun lee, fà tud dakanƙanƙu kuugu t riir mootn n kew-wu huru. Mateewea kwɛɛwr t tood. Há geed n kaan n mid na dakanƙanƙu kuugu ta ba fà kaa. Mateewea t fɔm l` kɔtɔd na bawdban le ! Bá baƙ n ka kena fà jugun na bà mug-wu.

Noorga t mug fà nifi n kaan, reƙdrwii t mug sarga fɔn tofɔd kee. Mateewea t kɔgd ŋmɛɛga kimm. Saƙ na fà miig lii lee, bawdnoogrwwii t kɔgd ŋmɛɛga n luurm tiƙan. Reƙdrwii t baƙ kili. Dagbeƙgu t tag fà kaa n vɔfm fà jugu. Wii t ta luurm. Mateewea nn tintg na fà nyaan fà jugu daƙɔd lee, n mid l` ba na fà sid Kpaƙmsa le.

Mateewea t manyii n nyɔk fà sida. Kpaƙmsa wu n Mateewea bà san yaku jabr jugun. Lee, Kpaƙmsa wu n fà fɔg bà ŋmetgn haaga lamɛɛtn, blaƙb kaa na bà gweedm yaku wantii mentii.

LABA John

MA NOOGRM NA MÁ SAN KƆRBERMGUN

Mà ba na sukurbuga. Binƙee mɛnƙee, ban saƙ sukur bii huru lee, mà kpaá ror rii. Mà sawu n mà nya ba na kpamb kpaadba. Ban saƙ huru lee, mà ka tɔra-ba kpamb ŋmɛɛgt, kakeƙnan In daa l` taan na sukur bii ŋmetg lee.

Má kofiŋa nii, loora kpaŋ, t' yul loor tɔmb myenm kidgan. Welee loorii ba na faada redn. Yaku n dɔgduŋu ta kpaŋ. Má sukrii ba na faada lo-d n lo kɔrgu Mɛtrfii t ka weraa-t. Ban da hofir sukur bii hida lee, man da mug noogra. L' hɛm faadwu lamɛɛgu, hã tool na tonvɛtr hã kee hã daan hã lɔg-ma t' san hã man Loma hursafbii vuugun.

Man hɔmr welee, má kwɛɛwr t gbuŋd gbuŋ wo saamaa bankpurb tɛhdgn b' tiibn. Nyinguu mɛnguu, mà ba gor, l' kɔtɔd na faada kee hã daan hã lɔg-ma hã loorn hã sann-ma n Loma. Má diilfee mɛnfee t hamtr yem, kɔtɔd na mà ban jib loor n yum. L' saa má ka ta gbaama mayen na ɔ kɔrgu laŋgu ba laa ?

Fobɛŋgu n lamɛɛt da sɔdl mà jufotn mà kpaá goraa nyingu. Tonvɛtr nan faada t daan. Man da ba gor nyingu lee, mà nɔnt t moom siiii bankpaam dela. Má da ba n taakpuŋa n tugii hireŋ, n mà maara fiawet tuku hian da sir-ma hida hofib daa kuu.

Man da kpaŋ n ruugu lee, má nya t fɔm l' mɛmɛnguu kateeghɔmgan, gwentafɛ lee, raafɛt t nyatr-ka fiakpai fiakpai, kɔtɔd na hã da kpɛdr-ka ka hɔd na miina kasanbermt tiit daa nan taana hã ree-ka nan hã gbenɛ laa. Gwentafɛ lee, mà nyawii da hɔŋ na raafɛt tii jul t' kasant goorfee bifi.

Má nyabm goor da boo kɔrgu huraafii nyaban. T' kɔrgu tiibee mɛmbee da daan n kaad haar tawdba dela, volba ŋmifir mà jugun wo hefi ŋmifira fi tiibn, volba yegwa yeg yeg tlangwei dela.

Safi na má jib loor nii, l` bee-ma fobefigu. Má maarwu n má sa bá fɔgd-ma, vola jil mà bakt, volwu mà nankpai n taag loorn.

TETERA Bertin

MÀ WAY N MÀ NAKPAŊA

L vuuguu, má da ba Loma ká fie mà sukr n difi. Má da yɔhwa kà bag saama ηmεεgb muunu n nyingu ká kpaá vɔfida bii felafi. Má da kitg kunyɔɔbuga, kɔm kuu-ma biii. Má teelbee mɛmbee t solm-ma. Má kit wo tankparmagan moogu. Mà ror fiateekwɛɛn n kpat n kà ba mà dugun kà kpaá miigaa man ba mà fie lee mà lagii mà neerm. Ká kidga t kpi, má logm laabilmr ká vida fiateekwɛɛn waari hitafi ká kpena nyingu waari fiwɛfi, blaɔb kaa na, mà kpaá bag na haar tia daan fià kew-ma dugun.

Goor diir fiateekwɛɛn, má da maantr mayen na má san má seenj taa maarhii na fiá da bɔrii fià nya. Man taai lee, n kofoo, bærlaalm miim t ren n seenj-ma ka mulwa m` noor, ká gulwa gul gul. M' safim-ma jarga mà kad, n ta safim-ma nyaalm m` ba ηmiiga ηmiiga. Lee n l` kaan, biiriigee t` bɔfɔɔ-ma na ká sa da kula kɔndn. Má fom welee, l` had mà kpamiin. Má diila t hamt buuu wo l` sɔdra gwifiim n figm. Má filuu mà kpamga nidba mɛmba nyaaga. Má gbaam mayen na: « ¿ Mɔmgu, má nan kita bee ? »

Man red haariin lee, n ka ked ka fiagdra loora n nidba lee, mà diila kpañ mà huuga. Má mɔɔgii nɔngan, l' hɛm na mà geedg hurfiuu maaru. Má yum wadtooga kiiga door, mà nyɔfiigii n tud-ka n wii-ka n mid l' ba na liigbiir ruuni finufi wadga. Lamɛɛgu t kuum-ma. Má kpuw mà nifi kimm n san bermba kena. Má lool liigbiirii mà ruugan n ka ked ka tarma ka lil l' boo mà jaamaan.

L` da wafnda goorii waari hirifi n gidgu jabr fiɛn. Má loɔm huru na mà kuliim. Man san n ka gita riikan hurfiɛr, yelmaa n taɲ n mà tuurfii fià kpeewr wadfowtgu fià galun. T` seɛɲ taa. Má tuurwii t bofiɔɔ-ma na l' fiɛra hɔm, na mà hefiɔɔ-wu riikan.

Tn loor huruu, man gbaama-wu nnii na: « ¿ T` ked tee ? » Han leeda-ma nnii na: « Tagd mà kaa. Mà voolum mà vofoom n ka tagd fià kaa welee. Há san n kofooo dasaku kuugu noon bà rawd t` jib. T` mir nidbibifiɲu kuugu kad ka boo torɲu. T` seɛɲ-ku kù toɔd n safim-t jarii t` kad. Taa maaguu t gbaam mà tuurwii na: « ¿ N` mana n tee ? » Wii t leed-ku na, t` fiɛna gilma na t` seɛɲ-v. Tn n kun t ka soɔaa.

Hɛngu welee, ku tuurmba nn gbuu-ku tangarfu na: « Krrr krrr, ku n ban l' gwɛɛla. Kú gbaam-ma na : « ¿ Nyakwɛɛla, fiɛna ben v` neermn nnii ? » Má leed-ku na mà difi mà sukur, gwɛntafi lee, mà kpaɔ tokla bii. Nidguu t leed-ma na, l' ba hɔm, n ta bofiɔɔ-ma na toɲvɛtr na mà daan n kun mà wadii. Man da la ba kan lee, ká la tarwa mà ruugan hɛrufi.

Man kul goorii n goom l` boo tonu kpañ kù ragdg. Goorii fiateekween, má taai ku ηmεεg̃bn l` wafida waari firoond n gidgu. Taa maaguu ηmεεg̃bn ba hom kpaalaa. Tivogi fiifi jefra-kan lig lig. Welee tiitii kpañ t` kōndn. Bá bodra tiitii kwær moot tiit t ba yeb yeb l` boo ba door kà birwa t` jugun.

Má wen da fiewrn n nyilgm lee, nidguu t taan bantigfeeln. Má sanii yelmaa kù weenn n seen-ku, kù togd n sofd mà wadii. Kú da yofra dimhoont tiŋa n faaga t nyinwa. Mà ka kulaa ka mulwa mà noor. L` ta fiem l` noor jugun, laara fiareñ n fià kaann, má tuurwii t da n daan maa goor diir jabr. T` soŋiigan, fiá ree n boñoo-ma na bà bagl-ma tonu vetr kaalaja kiigan. Má san tonvetrii welee kaalajeen n san n mid bà hod-ma, l` kotod na bà hof-ma na mà bafdg saama ηmεεg̃b.

Ln da fier nnii bà hoñaa-ma saama ηmεεg̃bn. Gwεstii t ka ton wo bermaa daa ban da wedaa na: « Má nakpañ dafra mà jugu. » Goorii n janaa, má seena Sangband ka lil. Tii lee, neerm baawena nn ba n fià kaalaja mii, l` ba na t` ked heee, ka ba n kwεwdoolgm.

BANAMA Lissagou

MÀ YANDAA SUUNB

Han da ba fiá radgmn lee, fiá da hoñaa fiá daawmba t hefi-wu suunb. Há da ba n werga bà hof

Gantand. Goor nn taana lee, fía ree-ka n lil-ka fìa lakwεεn.

Bá vida fiateekwεεn waari finaa fía hof-ka laa fía nyim fía Gantand na fía weeri na suunb bee, l` kɔtɔd nnii na l` kpaá ba na fɔg̃ba san vɔkun n haaga.

Ban ked n taam kpamlonun lee, bá lo kiiru n kà raagr. Má yandaa kpañ kiirun. Wii keda ka bɛd kiirfuu. Ban via nambergu lee, fía ka sol ka bɛd namgu. Tii kaa nnii fian da kuu namt kɔdgu. Ka kpamnamgu ba bergu wo kpamnaag̃bii, fìa ba fìa bee fìa bɔr bà da ba yum-wu l` ba na fìa weegra naag̃b nagad. Há da ba n gemmnt na fìa tetg fiayen n bii jeenb.

Ban ked suunb lee, ka bii t jɔɔɔ fii jugunii, wii miil n san n tɔr wii lañ. Wii miil na l` ba lana. Kpamnaagi fiifi bee ka ba nagmt, ka v` kpaá mi, v` kuu-b. Welee kaa nnii fian ba n ragr diir ka safi fìa teelba na ka hoolgu gwεεtii, bà ree n fuu. Ban fua lee, namgu gemmnt t` gwifid.

Bá keda n san n fɛm goora fiarefi laa fiatafi mootn. Hãn keda fía hof muulɔa lee, l` ka ba na baawena miig na kuliib taann nnii. Lag baawena beel fìa nyi Gantand. Má yandaa, fía da jefra ɔmεɔmεεr dela, fía kotaaga jefr kɔɛda dela. Há da jilwa waamba ka kɔfi n fã nufuyenu. Hãn hofãa werga na bá kpen lee, bá kpaá taana haaga yelmaa. Bá jefnta kpamnoon, fía nyim nan fía Gantand l` dama tant na fìa werii haaga tiiba na bà taann.

Ban taana lee, fɔ̃g̃ba t safm-ba nyaalm na bà fut tigan, bá seena Sangband nnii. Tii n t kaan, bà lɔgm namtii ka raar haya fiiifa wo vit dela. Tii n t kaan nii, bà raarm taa namt. Goorii jabr, bà gbul bina mà yandaa duun na bà werii na: « Daa siil, mà bee » n ka mi. L` kɔ̃tɔd nnii na wii beel l` bee t` kɔ̃rgu gemmnt nɔngan.

L` kpaa ba na t` hɔ̃ntrm t` yandaba n t` yɔ̃gmba kowt, ban la kpañ lee, bà saa want kɔ̃dgu, l` ba na t` fiiluum ka maantra l` saf-t gemmnt wo ban bɔ̃hɔɔ na burgu kpaa maad fɛ̃ɛgu lee, ka Sangband ba si-v laa benii, kpañ v` baaw.

YAGUISSAGOU Yanila Guiyanme

TAA MAARA SUUNB

Taa maarwu n fià tuura bà da nyana fiɔ̃gdgu vadgu. Bà bɔ̃hɔɔ taa na baa ba kuu-ku. Taa maara t kad n bagm rarm. Há bɔ̃hɔɔ fià tuur na fiá lɔg laagu bà san bà kuu-ku. Bá san n mid fiɔ̃gdgu t riir. Taa maara t jib kù vadguu ni. Há tuura t juul tiibn. Jabr fiɛnii, fiɔ̃gdgu t kpen. Kú da n bid kù kaawr na kù jib vabn. Taa maara t mug kù kanjond n ka dad ka dad ka hofi fià tuur na fià daan fià teew-ku. Há tuura t len tiibn n gɛt ka sol n saa taa maara ba vadgun. Há giim ka hofi n saa fiɔ̃gdgu t solm. Há ren n ka kulaa fià gbanu to fià fiɛn.

Há san n kad tiib kwɛɛn fevaara fiɛn. Yelmaa, jib t` ren vaarfɛe kwɛɛn n mug-wu n ka boow ka boow n lɔgm b` jugu n dee fià jugu fiɛn, b` kanjond t fig fiá kwenmidb. B' dar na b' kafɛdg-wu, fiá ree fiá ruugan juuga n kpuw b` jugu n git. B` gbentr byen taa maara mad b` jugu. Lee b` kuum. Taa maara t lɔom baa huru n ka ked l` kpaá ked. Hà mɔom ka hofi nidba t daan n fiogd-wu n san n dool-wu haaga.

Goorii n jafi fià saa suunb. N jana fiá bofiɔɔ welee gwɛɛtii ka kpaá saa. Taa maara bofiɔɔ l` kpaá difiáa, l` kɔtɔd na bá da tu-wu n ka kpena bee, bá da taan saama hurun, lɔor t gbuɛd-ba, bá ni nida fiayenfiá t kuum. Taa maara t vid kerafi bii ba fiɛe wii. Sangband da ba sɔkl na fià kpi. Há goor da ba taan. Jana goori, fiá ba n bina lɛmu.

SIWAGA Kanta

TABBÉHT NYAB KɔRBERMIN

Gitaar, huru safib vuugun, mà da reda gilma mà n mà tuurmba jabr diir Sogdee hurin. Mà sawu n mà nya bà da kida n man welee gilmfiɛe n nidsaanba bá riir kɔrnin yɔfi ka kpaafi n ɛmɛegi, gwɛntafi, ka ba n ligbia n ka diila bæɛba gwɛɛt n jafi.

Jabr diir, Kubra, yagtibermfiii bæɛra, t` Sawandaa kɔrgun, fiá daan na fiá biir-ma na fià tuur Yoruba, Tofayɛ bagl-ma. Kubra da ba lɔorn ka nyi tabbermhoolgu kuugu. Má lɔgm mà tuku n jib fià man.

Man jib lee, fà mɔgd mà noor n nyat loor, t` lo gm huru n nyab.

T` da taai, lag ta Tofaye fiyen fà beel kanaa, kpaturu fiufu mɔmu da hɔda-ma. Daatii n fɔgtii, ka geewa befigu befigu, ka yofr tugbermt tiit, taakpunt tiit t sadr wo katlantiiba. Bà niini da ba moli siii. Jui ba bá sariin n bà nanawdan. Man nyan welee lee, mà kwεεwr t tood mà ni. Tofaye ren fà biir na: « daan-n na kasant baŋdg. »

Bεεr kperii hiihi t ren kan bà huuga l` boo hì ba hengu hí daan má fiεn. Kayenga vidg kan ká fitg má tuku kpadlaa, ká fuu nyii má niinin. L` gaamfee, Yoruba nyeera tiit fà kaa fii. Má baŋda má diilgm man ba má fie má siil, lee l` kɔtɔd na kuum da nyɔfran.

Má gbaam na má nyaan Yoruba mɔma. Má sanii n gbaam-wu na « ¿ bag-ma na laa ? » Há ka hen, n dan bɔfɔɔ kimm na « daan n tabgu. » Bá daan n kuugu kù dug nyi n lo mà noon n kpiw mà meera. Man vol mrefi mtafi, l` fiεm wo l` kura-ma.

Lee wen, fiá bɔfɔɔ nnii na fà bagl mà jugu gwεfi mina. Daba barefi t mug-ma, bεεr fiyenfi mad sumga, volwu juuga. Man mi ma nn ba mà fie lee, má fitr mà nanawda n geed hom mà tagh ba mà siiln.

Myenm kan ηmela, sug-ma kili hend, fiām henm n mà kaann. Bá baŋda-ma dεerm wo bà vɔfda gwεεga ka mɔɔ ηmεεt. Má haan kɔɔna n jib tawdba hayan na mà biir-ba, bee jiba loɔtn na bà san bà

moog-ba, ka bo na bà mug Tofaye bà riwwu. L` vuugu n jafi nii man saa saanba kaa tagdm.

SOURMA Kouyékima

T' SARBAW KULIIB

T` da fiɛna Bagla Kɔlɛɛji sukur. Goor diir t` diit t` difi, t` ta kpaɛ n liɔbiir na t` jib girgu. T` bofiɔɔ taa na t` ba t` kul nakpai. Bagla n Sarbaw da kpaɛ nyɔfir n taa. Tana kwɛɛɛɛɛɛ n faɛt da beel kɔrni fii huuga. L` da ba booku jabr waari hirifi. Raani n boɔrii ba kan.

T` baɛ huru. Kpamnaaɔɔb nn fiomr t` gwɛɛɛɛɛɛ lee, b` vid n ratr kila ka degaa l` weraa na fii da haɛ-b. T` solm ka maaw taa. Tiini da kpaɛ nyɔfir na t` siil t` kotg-fi. T` yum tibugu n kot-ku. Kú wuliit t ka gbɛɛɛɛɛɛ kakeɛɛɛɛ n tiɛa, blaɛɛɛɛ kaa, t` da jala wo jamt. T` gbani deɛra, tibuguu nyamra nyam nyam.

Kpamnaaɔɔbii t gew n ηmetgn ka la degaa ka bagna-t. Tn nyan welee lee, n haɛɛɛɛ taa kwɛɛɛɛɛɛ na tibuguu daa nyamrm. Bii b` da ta kpaɛ hoɛm bii nii na má da fidra tugmɔlgu. B` daan n kpatii n jefnt t` nɔngan wo bà kwɛɛɛɛɛɛ meetai lɛmu ka filwa na b` nyaan na t` ba tee. B` jefnt wo waaru fiyen.

T` julameɛɛgu nii na fiɛm da fuura n b` weenn ka gɛta n t fiɛn. Bn kpaɛ yu bii lee, b` vu kili ka nyaba. T` ka gbaama taa na: ¿ b` keda b` ηmetgn laa ? Tn nyan na b` kpaɛ ηmetgna lee, t` hoɛnt n ka ratra kili ka

kulaa. Bɔrii n raani fi da tɛl hii, t` da jiba ka ba n fobɛfɔgu. Tn taa t teelba man lee, t` bɔfɔɔ-ba bii b` gɛtɔ bii.

Teelbee da ba si-t bafɩb biib, l` kɔtɔd na, ka bɔ da si-t liɔbiir, t` da kpaɩ t` kpenm nakpai.

BATOGOUMA Georges

Ban tomr-ma n nyingu	3
KOUGUILIMA Koumadougouna	
Safi na mà vidg kuku na mà daan Loma	4
SIMLAWO Kpatekana Richard	
Dogiiga	6
YAGUISSAGOU Bahensa	
Gokaat bəfɔɔb kpaɲ hɔm	7
SANI Banacéma	
Higm nn da kur buga	9
SABIBA Jonas G.	
Bii b' da gɛtg Yakooba fien laad diir bii	11
KOUGUILIMA D. Pascal	
Kewlg v' tia baɲb v` neer tant fien l` hiidg	12
TIKPAGO Ahima Véronique	
Kuɲfɔghiiwu n nyakwɛɛɲii	14
ALLAKA Marie	
Ma loora bawdba nifin	15
LABA John	
Ma noogrm na má san kərbermgun	16
TETERA Bertin	
Mà way n mà nakpaɲa	18
BANAMA Lissagou	
Mà yandaa suunb	20
YAGUISSAGOU Yanila Guiyanme	
Taa maara suunb	22
SIWAGA Kanta	
Tabbɛɲt nyab kərbermin	23
SOURMA Kouyékima	
T` sarbaw kuliib	25
BATOGOUMA Georges	